

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Йоана Минкова Спасова-Дикова,
Институт за изследване на изкуствата – БАН,
научно направление 8. 4. „Театрално и филмово изкуство”,
e-mail joanasd@yahoo.co.uk
по конкурс за присъждане на
образователна и научна степен „доктор”
на Делян Пламенов Илиев
„Клоуната като метод за усъвършенстване на актьорската техника“
НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“,
научно направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство ”,
научен ръководител проф. д-р Атанас Атанасов

Анализ на дисертационния труд

Общият обем на труда е 103 страници. Дисертацията има ясно обособена структура и се състои от две части, като двете части са от по четири глави, заключение, библиография с 29 източника на български, английски и един на руски език. Представени са и допълнителни материали.

Дисертантът Боян Илиев формулира целта на изследването като посочва, че тя е: да покаже как клоуната, със своите специфични техники и естетически принципи, може да служи като метод за подобряване на актьорската техника, като развива въображението, физическата изразителност и способността за импровизация на актьорите. Основните задачи на изследването включват: проследяване на историческото развитие на клоуната и на нейната роля в театралното изкуство; изследване на съществуващите проблеми в актьорското обучение в България и възможностите за обогатяване на учебната програма по актьорско майсторство; разработване на учебна програма за курс по клоунада, насочен към усъвършенстване на актьорската техника; провеждане на практически изследвания с млади актьори за измерване на ефективността на метода.

Методологията на изследването се основава на комбинация от исторически и практически подходи. Също така са използвани методите на анкетата и интервюто. Чрез анализ на различни теоретични източници и исторически преглед на клоуната, дисертацията проследява еволюцията на клоуна като сценичен персонаж и на актьорската техника. Паралелно с това са проведени практически експерименти с група млади актьори, с които се работи по текстове на Чехов, прилагайки аспекти на клоуната като метод за усъвършенстване на тяхната актьорска техника. Емпиричната част включва измерване на прогреса в развитието на актьорските умения, като се изследва как методите на клоуната се отразяват върху въображението, физическата изразителност и взаимодействието с публиката.

В Увода са поместени обосновка на предмета и обекта на изследване, формулирана е основната теза, посочени са целите и методологията на

изследване.

В първа част се проследява историята на клоуната и пантомимата в исторически и теоретичен контекст. Подчертава се, че пантомимата и клоуната имат дълга и разнообразна история, която започва още от древността. Тези техники се развиват през Ренесанса. През Модернизма, театрални реформатори като Брехт и Мейерхолд откриват клоуната като инструмент за разширяване на актьорските умения. В съвременния театър клоунът често играе ролята на посредник между актьора и публиката. Неговата способност да превключва между комедия и трагедия позволява на актьора да изразява комплексни емоционални състояния, които често са трудни за предаване чрез традиционни актьорски техники. В този смисъл клоуната не само развива физическата подготовка на актьора, но и му помага да развие по-дълбоко разбиране за драматургията и персонажите, които играе. През последните десетилетия клоуната се утвърждава като важен педагогически инструмент в театралните училища по света. Нейната гъвкавост и възможностите за импровизация я правят идеален метод за развитие на творческата свобода на актьора. Дисертантът констатира, че въпреки значението на клоуната в актьорския тренинг, за съжаление в българското театрално образование тя остава сравнително слабо застъпена.

Втора част се спира на клоуната като актьорска техника, както и на актуалното състояние на актьорското обучение в България. Дисертантът подчертава, че актьорското образование у нас, макар да предлага солидна основа за драматична техника, често пренебрегва важността на физическата подготовка и способността за импровизация. Обучението е базирано на утвърдени методи и практики, които, макар и доказали своята ефективност, не винаги успяват да отговорят на предизвикателствата на съвременния театър. Много актьори в България излизат от учебните заведения с недостатъчно развита физическа изразителност, което ограничава тяхната способност да създават комплексни и многопластови персонажи. Тази липса на физическа подготовка често води до стереотипни интерпретации на ролите, при които актьорите разчитат основно на вербалното изразяване, за да предадат емоциите и мислите на персонажите. Клоуната предлага изключително богати възможности за развитие на физическата изразителност на актьорите.

В последната четвърта глава от втора част е представен конспективно примерен учебен курс по клоунада, който да бъде интегриран в учебните заведения по театрално изкуство. Курсът е структуриран в няколко модула, като всеки модул е насочен към специфичен аспект от развитието на актьорската техника.

В заключение Илиев прави извода, че импровизацията е друг ключов елемент в клоуната, който има потенциал да подобри въображението и реактивността на актьорите. Чрез упражнения по импровизация, базирани на клоунатни техники, актьорите могат да развият способността си да реагират спонтанно на сцената, да използват неочаквани ситуации в своя полза и да създават живи и динамични сцени.

Описание на приносите

Въпреки че докторантът не е посочил приносите на своя труд, бих искала да изтъкна, че основният принос на изследването е в това, че в него вниманието се фокусира върху една неизследвана сфера, а именно изкуството на клоуната като метод за усъвършенстване на актьорската техника. Предначертани са основните моменти в една бъдеща програма за прилагане на клоунските техники в обучението по актьорско майсторство в България. Също така са ценни направените анкети и интервюта.

Лични качества на автора

Деян Илиев добива бакалавърска степен в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ по специалността „Актьорство за драматичен театър“ през 2004 г. Магистърската му степен от 2008 г. по „Режисура в сценичните изкуства“ отново е в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“. Специализира „Театрална режисура; Политически науки“ в *Ramapo College of New Jersey*, САЩ през 2017 г.

От 2021 е докторант в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, Факултет „Сценични изкуства“, Катедра „Драматичен театър“.

Дебютът му като режисьор е „Любовникът“ от Харолд Пинтър в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ през 2016 г.

Неговият дипломен спектакъл е „Вишнева градина“ от А. П. Чехов през 2022 г. в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“.

Постановките му са в Родопския драматичен театър „Николай Хайтов“, Смолян. Някои от тях са селектирани на фестивали у нас и в чужбина: Битоля, Македония, Международен Шекспиров фестивал, Ереван, Армения.

Има изяви и като актьор.

Всички тези качества и компетентности на дисертанта определят добрите резултати от изследването.

Препоръки и бележки

Според мен предложеният текст е върде скромен по обем, доколкото в него се изследва една важна, но недостатъчно разработена тема. Още повече, че е видно, че дисертантът притежава задълбочени познания – теоретични и практически по въпроса, които би следвало да представи в по-голяма пълнота.

В първа част почти отсъстват анализи на явленията, както и изводи по отношение на изходните хипотези. Текстът е по-скоро дескриптивен, разказващ, но не и анализиращ фактите и като цяло представлява преразказ за идеите на отделни отделени фигури. Би могло по-обстойно да бъдат посочени принципите на селекция на тези фигури.

Втората част, където като предварително поставена задача би следвало да се осмисли ситуацията в България и Илиев да сподели своя собствен опит, би могла да се разшири значително. Изследването предполага и доста повече илюстративен материал от представения.

Библиографията би следвало да бъде прецизирана и да се добавят още източници. Има какво да се желае по отношение на дефинирането на някои от използваните понятия. Текстът се нуждае от отстраняване на някои стилови,

пунктуационни, правописни и пр. неточности, както и повторения.

Заклучение

Има какво да се желае в посока на представяне на резултатите от проучването на тази важна тема. Докторантът има изискуемия минимум публикации – 3 на брой в специализирани издания. Въпреки направените препоръки, с оглед на изтъкнатите качества на Боян Илиев и на неговите новаторски идеи за създаване на изцяло ново поле в областта на образованието по актьорско майсторство в България, давам положителна оценка и с някои резерви, предлагам да му бъде присъдена ОНС „доктор“.

Дата: 23. 12. 2024

Проф. д-р Йоана Спасова-Дикова